

РЕКРЕАЦІЯ ТА МІСЬКИЙ ТУРИЗМ: СПІЛЬНА ПРОБЛЕМА ТА ПЕРСПЕКТИВА ЇЇ ВИРІШЕННЯ

©2021 РЯБЕВ А. А., САЛІЙ В. С.

УДК 338.48
JEL: L83; Z31; Z39

Рябев А. А., Салій В. С. Рекреація та міський туризм: спільна проблема та перспектива її вирішення

Одним із основних напрямів туризму, який швидко розвивається, у світі в цілому та в Україні зокрема є міський туризм. Як століття тому, так і зараз саме міста є метою багатьох подорожей, а територіальні рекреаційні системи на їх основі є найбільш розвинутими, що пояснюється високою концентрацією туристських ресурсів на умовно обмеженому просторі. Але, незважаючи на все це, у сфері міського туризму в межах територіальної рекреаційної системи спостерігається нерівномірне забезпечення рекреаційного попиту щодо спілкування з природою через недостатню кількість природних рекреаційних об'єктів. Як вирішення спільної проблеми для рекреації та міського туризму пропонується здійснити низку заходів послідовно на державному рівні та на рівні органів місцевої влади та місцевого самоврядування, а саме: створити умови, за яких приватні та комунальні підприємства були б зацікавлені у створенні та розвитку природних рекреаційних утворень у вигляді парків, садів, скверів, набережних. В програмі з розвитку природних рекреаційних просторів у містах – центрах туризму – передбачається, що приватні та комунальні підприємства, які займатимуться створенням цих природних рекреаційних просторів, будуть проводити реконструкції вже існуючих подібних утворень та отримуватимуть можливість займатися в таких природних рекреаційних утвореннях комерційною діяльністю, пов'язаною із організацією надання рекреаційних послуг. Окрім цього, важливо посилити нагляд з боку держави за виконанням вимог щодо відповідності державним санітарним правилам планування та забудови населених пунктів, згідно з якими великі міста України з точки зору озеленіння вже давно не відповідають цим вимогам. При цьому вважається за доцільне залучити до проектування цих природних рекреаційних утворень науково-навальні заклади, які пов'язані з туризмом і рекреацією, що дозволить здійснювати туризм в місті на не лише практичній, але й на науковій основі. Вважається, що в разі реалізації запропонованої програми міста набудуть додаткові осередки тяжіння туристів, що, своєю чергою, буде мати позитивні наслідки для подальшого розвитку міст як центрів туризму та рекреації.

Ключові слова: міський туризм, рекреація, природні рекреаційні утворення, розвиток туризму.

Рис.: 3. **Бібл.:** 15.

Рябев Антон Анатолійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: anton.ryabev@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2220-3282>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1774020/anton-ryabev/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57211473496>

Салій Вікторія Сергіївна – магістрантка, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: victoriasaliy35@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9428-2795>

UDC 338.48
JEL: L83; Z31; Z39

Ryabev A. A., Saliy V. S. Recreation and Urban Tourism: A Common Problem and the Prospect for Solving

One of the main rapidly developing directions of tourism both in the world and in Ukraine in particular is urban tourism. As centuries ago, so nowadays, the cities are the goal of many travels, and the territorial recreational systems based on them are the most developed ones, which is explained by the high concentration of tourism resources in a conventionally limited space. Despite all this, in the sphere of urban tourism in terms of a territorial recreational system there is an uneven provision of recreational demand for communication with nature due to the insufficient number of natural recreational objects. As a solution to the common problem for recreation and urban tourism, it is proposed to implement a number of measures consistently both at the State level and at the level of local authorities or local self-government bodies, namely: to create conditions under which private and communal enterprises would be interested in the creation and development of natural recreational formations in the form of parks, gardens, squares, embankments. The program for the development of natural recreational spaces in cities – i. e., tourism centers – envisages that private and communal enterprises that will create these natural recreational spaces will carry out reconstructions of the already existing formations and will have the opportunity to engage in such natural recreational formations with commercial activities related to the organization of the provision of recreational services. In addition, it is important to strengthen the State supervision over compliance with the State sanitary rules for planning and development of settlements, because, in terms of landscaping, large cities of Ukraine have long failed to meet the requirements. At this, one considers appropriate to involve scientific and educational institutions related to tourism and recreation in the design of these natural recreational formations, which will allow to implement tourism in the city on not only practical, but also on scientific basis. It is believed that in case of materialization of the proposed program, the city will receive additional centers of attraction for tourists, which, in turn, will have positive consequences for the further development of cities as centers of tourism and recreation.

Keywords: urban tourism, recreation, natural recreational formations, tourism development.

Fig.: 3. **Bibl.:** 15.

Ryabev Anton A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel Industry, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Buzhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: anton.ryabev@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2220-3282>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1774020/anton-ryabev/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57211473496>

Saliy Viktoriia S. – Graduate Student, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Buzhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: victoriasaliy35@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9428-2795>

Одним із основних і таким, що швидко розвивається, напрямів туризму у світі загалом і в Україні зокрема є міський туризм. Як і століття тому, так і зараз саме міста є метою багатьох подорожей, а територіальні рекреаційні системи на їх основі є найбільш розвинутими. Але, незважаючи на це все, у сфері міського туризму в межах територіальної рекреаційної системи спостерігається нерівномірне забезпечення рекреаційного попиту щодо спілкування з природою, що й обґрунтовує актуальність цієї проблеми у сфері міського туризму та рекреації.

Питання розвитку сфер туризму та готельного господарства розглянуто в роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених: О. Гладкий, Н. Грубе, І. Дуцяк, М. Аластеїр, А. Моррісон, Дж. Кока-Стефаняк, Дж. Андрес, К. Максін, Й. Нови, Л. Нохріна, М. Покоłodна, О. Склярів, М. Терехух, В. Тонкошкур та ін. [1–8].

На основі аналізу робіт зазначених учених слід відзначити, що особливе значення, з одного боку, приділяється оцінці ресурсної складової міського туризму, що використовується як рекреаційний ресурс, а з іншого боку, розглядаються питання інфраструктурного забезпечення сфери рекреації та туризму в місті. Розглядаються вченими також питання щодо інформаційного, транспортного та логістичного забезпечення, запозичення закордонного досвіду тощо. Проте в більшості робіт питанню задоволення спілкування в межах міста з природою приділено недостатньо уваги.

У випадку з міським туризмом з точки зору рекреації можна виділити переважне тяжіння в бік використання ресурсів антропогенного походження, у той час як, поза сумнівом, спостерігається необхідність спілкування з природою, що заважає всебічній рекреації туристів.

Головною метою статті є формування варіанта розвитку міського туризму таким чином, щоб створити можливість рівноважної рекреації.

Згідно із визначенням Всесвітньої туристської організації (ЮНВТО) міський туризм є «видом туристичної діяльності, який здійснюється в міському просторі з притаманними йому атрибутами, що характеризуються несільськогосподарською економікою, такою як управління, виробництво, торгівля та послуги, і є вузловими пунктами транспорту. Міські напрямки пропонують широкий і різномірний спектр культурних, архітектурних, технологічних, соціальних і природних вражень і продуктів для відпочинку і бізнесу» [9].

У спрощеному варіанті міський туризм можна визначити як відвідування великих населених пунктів-міст у туристських цілях (пізнавальних, ділових, лікувальних, паломницьких тощо).

Як предмет дослідження міський туризм не існував до 80-х років, а до 90-х років був сильно недооцінений [10]. Міський туризм тісно пов'язаний зі зростанням самого міста та розвитком технологій у ньому,

наприклад транспортного сполучення. Подорожі по різних містах стають комфортнішими, швидшими та простішими, ніж десятиліття назад. І в цьому плані можна зазначити, що реалізується одна з тенденцій у сфері туризму та рекреації – наближення місць відпочинку до центрів рекреаційного попиту [11].

Коли ми говоримо про міський туризм, перед нами з'являються образи різних міст. Кожне місто вражає чимось особливим і часто асоціюється з чимось або чимось. Наприклад, Венеція асоціюється з каналами, Верона – це місто Ромео і Джульєтти, Бразилія – карнавали, Париж – Ейфелева вежа тощо.

Міста пропонують різні послуги чи продукти, які можуть носити як матеріальний, так і нематеріальний характер. Це можуть бути фестивалі, ярмарки, звичайний спортивний стадіон чи популярний національний природний парк тощо. Міський туризм може включати в себе й інші види туризму: культурно-пізнавальний, лікувальний тощо.

У містах зосереджені різні форми туристичної діяльності: огляд визначних пам'яток, шопінг, відвідування друзів і сім'ї, релігія, бізнес-майданчики, участь в конгресах і конференціях, розваги (заходи, клуби), тренінги (рис. 1). Усі перераховані види діяльності включені в термін «міський туризм», однак вони не завжди ідентифікуються як міський туризм або рекреація, але можуть бути частиною інших видів туризму [10].

Міста, які є туристськими центрами, – різноманітні, а тому існує велика кількість класифікацій туристських центрів. Найбільш великим є розподіл міських туристських центрів на дві групи: міста, де туристська індустрія виконує чи не виконує містоутворюючу функцію [11]:

- ✦ до першої категорії можна віднести маленькі міста та деякі середні. Для них характерна орієнтація на певний сегмент споживачів з відповідним рівнем доходу та цілями подорожі. Економіка міст першої групи потрапляє в залежність від кон'юнктури туристського ринку, стану туристського попиту та кліматичної сезонності. Подібні міста фактично побудовані на наявності якого-небудь природного туристсько-рекреаційного ресурсу, наприклад моря, що обумовлює створення й існування приморського курорту, або гір, що стають основою для створення гірськолижного курорту, або мінеральні води, що обумовлюють появу бальнеологічного курорту. І в кожному з цих прикладів курорт є територіальною рекреаційною системою, яка обумовлює існування міста;
- ✦ до другої групи належить більша кількість середніх міст, а також великі міста та мегаполіси. При негативних змінах на туристському ринку диверсифікована економіка дозволяє

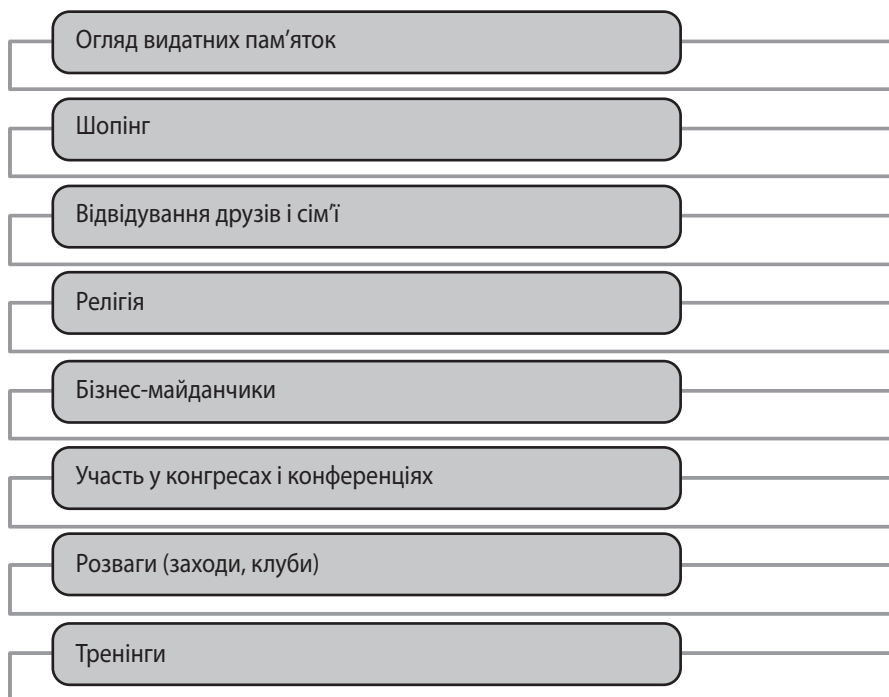

Рис. 1. Форми туристської діяльності в містах

уникнути кризової ситуації або мінімізувати її наслідки. Окрім цього, великі міста не залежать від кліматичної сезонності. Такі міста, передусім, формувалися на основі використання ресурсів не туристського чи рекреаційного призначення, а як наукові, навчальні, виробничі, індустріальні, політичні центри розвитку міст, що з часом обумовило їх використання з метою туризму.

Залежно від туристської спеціалізації розрізняють такі види міських туристських центрів:

- ✦ центри культурно-пізнавального туризму;
- ✦ центри ділового туризму;
- ✦ центри подієвого туризму;
- ✦ міста-курорти;
- ✦ лікувальні центри;
- ✦ центри паломництва (рис. 2).

Дуже часто багато міст вважають поліфункціональними, перш за все, великі міста та мегаполіси [12].

Міста, що є центрами культурно-пізнавального туризму, займаються прийомом туристів, які приїхали чи прилетіли до міста з метою отримати нові знання та познайомитися з культурною спадщиною території. У таких містах туристи відвідують музеї, театри, архітектурні об'єкти, знайомляться зі звичаями міського населення та кухнею. Можна з упевненістю сказати, що культурно-історичний потенціал відіграє важливу роль для розвитку міста.

Міста, що є центрами ділового туризму, – це, передусім, столиці економічно високорозвинених держав. Вважається, що бізнес-туристи вимогливі до стану міської інфраструктури, наявності спеціальних

об'єктів для зустрічей і засідань, ураховують безпеку та політичну стабільність.

Міста – центри подієвого туризму проводять культурні та спортивні заходи. У такі міста туристи приїжджають на чемпіонати та спортивні змагання, музичні фестивалі, конкурси краси тощо. Можливість провести захід світового масштабу можна розглядати як шанс для розвитку міського туризму.

Міста-курорти та центри лікувального туризму виникають у районах, забезпечених природними ресурсами. Міста-курорти часто знаходяться поряд із

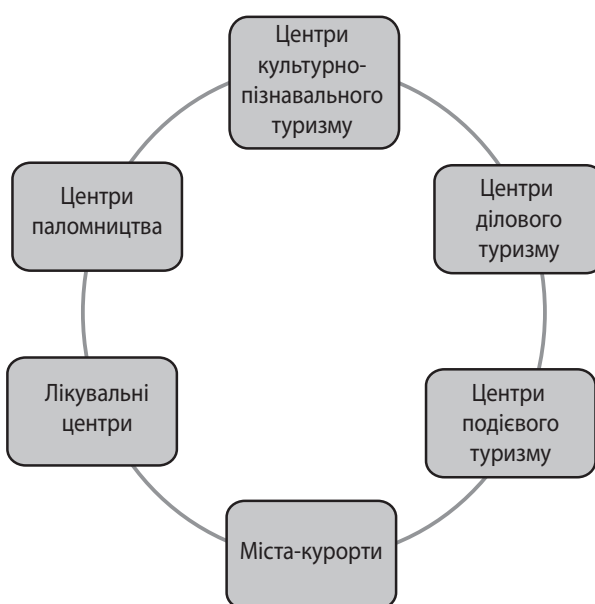

Рис. 2. Види міських туристських центрів залежно від туристської спеціалізації

береговою лінією морів, озер тощо, а міста – центри лікувального туризму переважно прив'язані до родовищ цілющих природних ресурсів.

Міста, що є центрами паломництва, пов'язані з релігійними течіями. Туди їдуть віруючі, які вважають своїм обов'язком відвідати їх протягом свого життя.

Кожний приїжджає заради різних пам'яток, але можна виокремити типові міські пам'ятки:

- ✦ пам'ятники історії, статуї, унікальні вуличні візерунки;
- ✦ музеї, художні галереї;
- ✦ театри, кінотеатри, майданчики для концертів;
- ✦ конференц-центри;
- ✦ нічні клуби, бари, казино;
- ✦ кафе, ресторани;
- ✦ торгові центри, місця для показу мод;
- ✦ спортивні споруди;
- ✦ парки, зелені зони, ботанічні сади [10].

Зростання та розвиток туризму в містах пов'язані із основними атрибутами міста (рис. 3).

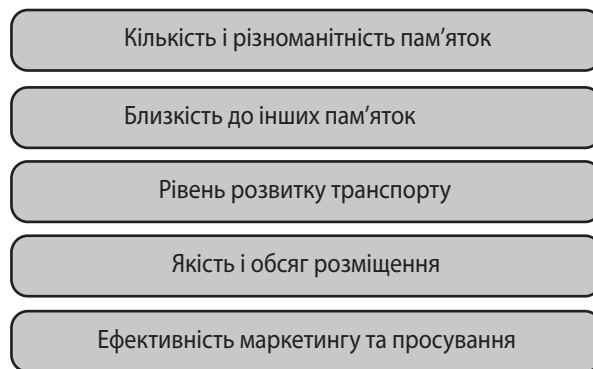

Рис. 3. Основні атрибути міста

Отже, головна ознака сучасного міського середовища – його різноманітність, яке сприяє збільшенню розвитку туризму в містах. Міста ніколи не вийдуть з моди. Люди ще багато років будуть приїжджати до міст, кожне з яких є унікальним. Отже, міський туризм буде жити та тільки оберті.

Проте, стосовно рекреації, міста на досить повно задовольняють вимоги споживачів рекреаційних і туристських послуг з точки зору відпочинку на природі, що пояснюється надвисоким ступенем урбанізації міст і недостатньою кількістю або взагалі відсутністю природних об'єктів навіть антропогенного походження. Таке становище, відповідно, не забезпечує туристів і рекреантів повноцінною можливістю для відновлення життєвих, фізичних і духовних сил [13].

Вирішити проблему недостатньої забезпеченості природними ресурсами міст – центрів туризму можна за рахунок програми, яка може бути реалізована в три етапи:

1. Законодавчий етап. Реалізується на державному рівні.

1.1. Посилення контролю та відповідальності місцевих органів влади та самоврядування згідно із

Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» і особливо з «Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів», де сформульовано необхідність і конкретні вимоги щодо [14; 15]:

- ✦ рівня озеленення території житлової забудови, який повинен бути не менше 40 %;
- ✦ пішохідної та транспортної доступності озелених територій загального користування для повсякденного та щотижневого відпочинку, яка не повинна перебільшувати: для скверів при пішохідному переміщенні – 10 хв., для районних парків при пішохідному переміщенні – 15 хв., для міських парків при переміщенні на громадському транспорті – 20 хв., а для лісопарків і лісів рекреаційної зони при переміщенні на громадському транспорті: в малих містах – 30 хв., у середніх – 60 хв., у великих – 90 хв.;
- ✦ розрахунку рекреаційної потреби, яку слід проводити окремо для короткочасного та тривалого відпочинку відповідно до діючих містобудівних і гігієнічних норм з урахуванням охоплення короткочасним відпочинком не менше 60% населення міста. Цілком зрозуміло, що в тому разі, якщо йдеться про великі міста – центри туризму, площу для короткочасного відпочинку необхідно збільшувати кратно максимальній можливій кількості туристів;
- ✦ зон позаміського короткочасного відпочинку, які слід розміщувати від центру міста на відстані, що забезпечує транспортну доступність не більше 1,5 години;
- ✦ урахування площі зони короткочасного відпочинку, коли розмір території на 1 відпочиваючого слід приймати 500–1000 м², а для активного відпочинку – не менше 100 м² на 1 відпочиваючого, де розрив між зоною активного та пасивного відпочинку має бути не менше 300 м.

1.2. Створення на державному рівні підґрунтя для упорядкованої розбудови територій рекреаційного призначення (передусім на території міст) приватними та комунальними підприємствами таким чином, щоб, з одного боку, їх інвестиції були захищені державою, а з іншого боку, – зобов'язати приватні та комунальні підприємства на виділених ділянках створювати природні рекреаційні утворення за функціональним призначенням (парки, сади, сквери, набережні), забезпечувати для місцевого населення та туристів вільний і безоплатний доступ з можливістю ведення комерційної діяльності з надання виключно рекреаційних послуг як місцевому населенню, так і туристам.

2. Міський (місцевий) етап. Реалізується на рівні міст з обов'язковим залученням наукових установ.

2.1. Виділення територій для створення природних рекреаційних утворень (парків, садів, скверів, набережних) для ведення активної та пасивної рекреа-

ційної діяльності відповідно до прийнятої в державі процедури, якщо йдеться про передачу цих територій в оренду та керування від держави та місцевих органів влади до приватних і комунальних підприємств.

2.2. Реконструкція й оновлення існуючих рекреаційних утворень в межах, на межі та за межами міст також із забезпеченням можливості ведення активної та пасивної рекреаційної діяльності.

2.3. Реалізація законодавства щодо виконання вимог законодавства з дотримання санітарного та епідемічного благополуччя населення. Посилення природоохоронної діяльності.

3. Коригоючий етап. На цьому етапі відбувається доопрацювання законодавчої бази на основі зворотного зв'язку під час реалізації другого етапу.

Такий підхід дозволить уникнути помилок, коли освоєння рекреаційного простору навіть у містах здійснюється туристами та місцевими відпочиваючими (рекреантами). У разі створення та освоєння простору з рекреаційною метою можна використовувати науковий підхід із залученням відповідних науково-навчальних установ, що, своєю чергою, дозволить:

- а) створити комфортні умови для мешкання в межах міста для місцевого населення;
- б) створити комфортні умови для перебування туристів у межах міста;
- в) забезпечити рекреацію місцевого населення та туристів на науковій основі таким чином, щоб відбувалося найбільш різноманітне відновлення психічних, фізичних та емоційних сил людини.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищесказане, можна зазначити, що головна ознака сучасного міського середовища – його різноманітність, яке сприяє постійному збільшенню розвитку туризму в містах. З одного боку, міста завдяки історії їх формування є унікальними утвореннями з точки зору концентрації об'єктів туристського інтересу та можливостей з його задоволення. Однак, з іншого боку, міста з точки зору рекреації не завжди здатні повною мірою задовольнити потребу рекреантів (туристів і місцевих жителів) в спілкуванні з природою, що має приводити до повноцінного відновлення фізичних, духовних і психічних сил людини. Це, своєю чергою, буде негативно відбиватися на простому та розширеному відтворенні робочої сили та послідовно буде приносити збитки як роботодавцям, так і працівникам. Адаже повноцінна рекреація підвищує здатність трудящих до праці, збільшує тривалість періоду збереження повноцінної працездатності, що веде до збільшення фонду робочого часу внаслідок скорочення захворюваності, безпомилковості праці тощо.

Саме тому пропонується прийняти програму розвитку природного середовища міст – туристських центрів у декілька етапів, що дозволить створити в містах природні рекреаційні утворення відповідно до існуючих стандартів, а також сформувані можливості для управління такими природними рекреаційними утвореннями у вигляді парків, садів, набережних і скверів не лише місцевим органам влади та самоврядування, але й приватним і комунальним підприємствам – з можливістю займатися в подібних утвореннях комерційною діяльністю, пов'язаною з організацією надання рекреаційних послуг.

Вважаємо, що в разі реалізації запропонованої програми міста набудуть додаткові пункти тяжіння туристів, що, своєю чергою, буде мати позитивні наслідки для подальшого розвитку міст як центрів туризму та рекреації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Morrison A. M., Coca-Stefaniak J. A. Routledge Handbook of Tourism Cities. New York : Routledge, 2021. 630 p.
2. Morrison A. M., Maxim C. World Tourism Cities. A Systematic Approach to Urban Tourism. London : Routledge, 2021. 358 p.
3. Novy J., Grube N. Streitgrund Stadttourismus: Über die Ursachen und Folgen der Debatte um Overtourism und Tourismusphobie. URL: https://www.researchgate.net/publication/329782687_Streitgrund_Stadttourismus_-_Uber_die_Ursachen_und_Folgen_der_Debatte_um_Overtourism_und_Tourismusphobie
4. Нохріна Л. А., Циба Д. В. Детермінанти функціонування міського туризму // Економіка та управління підприємствами, регіонами і країнами в умовах ризиків : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27–28 листопада 2014 р.). Дніпропетровськ, 2014. С. 53–56.
5. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2011. 284 с.
6. Туризм і місто: аналіз проблем, тенденцій та моделювання розвитку : монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2012. 209 с.
7. Гладкий О. В., Скляр О. А. Особливості формування та розвитку міського туризму в Україні. *Географія та туризм*. 2017. Вип. 38. С. 71–81. URL: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk38/v388.pdf>
8. Дуцяк І. З., Теребух А. А. Методологічні аспекти аналізу ресурсів міського туризму. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2015. № 13. С. 144–147. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/33.pdf>
9. Urban tourism // UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/urban-tourism>
10. Urban tourism // CEOPedia. Management. URL: https://ceopedia.org/index.php/Urban_tourism
11. Теория рекреологии и рекреационной географии : монографія / В. С. Преображенский, Ю. А. Веденин, И. В. Зорин и др. М. : Геос, 2001.

12. Города – туристские центры: типы, функции, современные тенденции развития. URL: https://bstudy.net/751585/turizm/geografiya_spetsialnyh_vidov_turizma
13. Писаревський І. М., Рябев А. А., Угоднікова О. І. Конспект лекцій з дисципліни «Рекреалогія» (для студентів 2 курсу всіх форм навчання). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 94 с.
14. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. № 4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
15. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів : затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України № 173 від 19.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96#Text>

REFERENCES

- Dutsiak, I. Z., and Terebukh, A. A. "Metodolohichni aspekty analizu resursiv miskoho turyzmu" [Methodological Aspects of Resources Analysis for City Tourism]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya «Economika i menedzhment»*, no. 13 (2015): 144-147. <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/33.pdf>
- "Goroda – turistskiye tsentry: tipy, funktsii, sovremennyye tendentsii razvitiya" [Cities – Tourist Centers: Types, Functions, Modern Development Trends]. https://bstudy.net/751585/turizm/geografiya_spetsialnyh_vidov_turizma
- Hladkyi, O. V., and Skliarov, O. A. "Osoblyvosti formuvannya ta rozvytku miskoho turyzmu v Ukraini" [Features of Formation and Development of Urban Tourism in Ukraine]. *Heohrafiia ta turyzm*, iss. 38 (2017): 71-81. <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk38/v388.pdf>

- [Legal Act of Ukraine] (1994). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96#Text>
- Morrison, A. M., and Coca-Stefaniak, J. A. *Routledge Handbook of Tourism Cities*. New York: Routledge, 2021.
- Morrison, A. M., and Maxim, C. *World Tourism Cities. A Systematic Approach to Urban Tourism*. London: Routledge, 2021.
- Nokhrina, L. A., and Tsyba, D. V. "Determinanty funktsionuvannya miskoho turyzmu" [Determinants of the Functioning of Urban Tourism]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy, rehionamy i krainamy v umovakh ryzkyv*. Dnipropetrovsk, 2014. 53-56.
- Novy, J., and Grube, N. "Streitgrund Stadttourismus: Uber die Ursachen und Folgen der Debatte um Overtourismus und Tourismusphobie". https://www.researchgate.net/publication/329782687_Streitgrund_Stadttourismus_-_Uber_die_Ursachen_und_Folgen_der_Debatte_um_Overtourismus_und_Tourismusphobie
- Preobrazhenskiy, V. S. et al. *Teoriya rekreatologii i rekreatsionnoy geografii* [The Theory of Recreational and Recreational Geography]. Moscow: Geos, 2001.
- Pysarevskiy, I. M., Riabiev, A. A., and Uhodnikova, O. I. *Konспект lektsii z dystsipliny «Rekreatsiya»* [Synopsis of Lectures on the Subject "Recreation"]. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova, 2017.
- Turyzm i misto: analiz problem, tendentsii ta modeliuvannya rozvytku* [Tourism and the City: Analysis of Problems, Trends and Development Modeling]. Kharkiv: KhNAMH, 2012.
- Turyzm i misto: dosvid, problemy ta perspektyvy* [Tourism and the City: Experience, Problems and Prospects]. Kharkiv: KhNAMH, 2011.
- "Urban tourism". CEOPedia. Management. https://ceopedia.org/index.php/Urban_tourism
- "Urban tourism". UNWTO. <https://www.unwto.org/urban-tourism>